

MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

Leto II številka 2

1992

DRUŠTVENI

ČASOPIS

Urejuje uredniški odbor: Janez Meterc, Joža Varl, Tone Konobelj

Pred vami je druga letošnja številka muzejskega časopisa, glasila Muzejskega društva Jesenice. Poskusili vam bomo predstaviti dejavnost društva v času od izida letošnje prve številke do septembra. Vendar, ker je to bilo obdobje poletnih počitnic in dopustov, za katero pa je skoraj vedno značilno nekakšno mrtvilo, bomo pogledali še v bližnjo prihodnost oz. predstavili program delovanja društva do konca leta, ki je bil okvirno sicer že predstavljen v letošnji prvi številki našega časopisa.

Društvo je pripravilo v soboto, 27. junija, enodnevni muzejski izlet preko Vršiča v dolino Trente, ogled njenih znamenitosti in botaničnega vrta Julijana. Sicer pa o tem dogodku lahko preberemo kaj več v posebnem zapisu te številke.

V bližnji prihodnosti si bomo ogledali znamenitosti Bohinja, ki je sicer v naši neposredni sosesčini, vendar le redko kdo kaj več ve o le-teh. Predviden je bil tudi ogled nekaterih znamenitosti slovenske Koroške, vendar se bomo o tem še dogovorili.

V okviru muzejskih večerov v Kosovi graščini imamo za jesen predvidene sledeče teme:

- Marjeta Keršič - Svetel bo predstavila popotovanje po Tajski /25. 9. ob 18. uri/;
- ing. Dušan Prešern, Kraji v Gornjesavski dolini in motivi Julijcev na starih razglednicah /2. 10. ob 18. uri/;
- Vid Černe, Ob izidu knjige Borovška vas /15. 10. ob 18. uri/;
- prof. Ferdo Šerbelj, Beneški baročni slikar Nicola Grassi in tri njegove oltarne podobe iz fužinske cerkve na Stari Savi /6. 11./.

Vsa predavanja bodo spremljali diapozitivi in video posnetki. Morebitne druge prireditve bodo pravočasno sporočene z vabili in preko javnih občil.

Če lahko zadejavnost našega društva rečemo, da je preko poletja nekoliko "zaspala", pa za novo ustanovljeni Muzej Jesenice tega ne moremo reči.

Že za slovenski kulturni praznik 8. februarja je prišlo do primopredaje spomeniškega kompleksa Stare Save s strani Železarne Jesenice v upravljanje jeseniške občine, v okviru katere poteka novo organizirana muzejska dejavnost.

1. julija je prišlo tudi do uradne registracije Muzeja Jesenice, temu je sledila objava odloka v Uradnem listu. Prav tako je v Uradnem listu meseca avgusta 1992 izšla zasnova in odlok o ureditvi muzejskega kompleksa na Stari Savi /graščina, cerkev, "kasarna" in ostali fužinski objekti/. S tem se nadaljujejo obnovitvena in restavratorska dela, ki jih usmerja in vodi regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Kranja.

Muzej Jesenice pripravlja tudi vodnik po muzejskih in drugih zgodovinskih ter kulturnih spomenikih in objektih na območju današnje jeseniške občine, pripravljajo pa se tudi posodobitve stalnih razstav v muzejskih objektih.

Dejavnost muzeja pa se kaže tudi v razstavnih dejavnostih v pritličnih prostorih Kosove graščine. Tako je bila zelo odmevna razstava del akademskega slikarja - grafika, domačina z Jesenic, Hamida Tahirja, ki je bila v času od 31. julija do 22. avgusta 1992. Trenutno so v istih prostorih na ogled čudoviti grafični listi A. Dürerja iz grafičnega fonda Zdravilišča v Rogaški Slatini. Razstava bo odprta do 26. septembra 1992.

V nadaljevanju je v času od 1. do 24. oktobra 1992 načrtovana predstavitev knjižnih ilustracij akademskega slikarja Miroslava Šuputa. Kot zadnji in izjemen kulturni dogodek v tem letu bo predstavitev treh oltarnih podob iz cerkve na Stari Savi, ki so delo beneškega baročnega slikarja Nicola Grassija in nekaterih drugih umetniških del iz iste cerkve. Razstava bo odprta od 6. novembra do konca leta 1992.

Urednik:
Janez Meterc

PRIJAVNICA:
Želim postati član MUZEJSKEGA DRUŠTVA JESENICE
Ime in priimek _____
Naslov _____
Sekcija _____
Jesenice, dne _____

Podpis: _____

Mira Novak

IZLET V TRENTO

MD Jesenice je 27. junija 1992 pripravilo celodnevni izlet v Trento. Naš namen je bil spoznati dolino Trento in njene zaselke z vsemi kulturnimi in naravnimiznamenitostmi. Za vodstvo smo zaprosili dr. Nado Praprotnik in fotografskega mojstra Jaka Čopa, ki je eden najboljših poznavalcev Trente. Oba sta tudi člana našega društva.

Prvi postanki in ogledi so se začeli še na Gorenjski strani: ruska kapelica in sedlo Vršič do Palcev in Bovškega Grintovca, na drugi strani od Prisojnika, Razorja, Goličice, Debele Peči, Križa, Kriških podov, Stenarja, Triglava in Kanjavca, vsi v svojem dnu oklepajo Trento. Odslej naša pozornost velja samo njej.

Ustavili smo se na trentarski strani pri Savinškovem Kugju, ki je prišel iskat Scabioso Trento, pa je odkril samo Trento in glas onjenih lepotah v svojih knjigah ponesel v svet. Od tu so v strmih pobočjih vidni rovi, kjer so Trentarji kopali železno rudo. Koča pri izviru Soče nas je pozdravila vsa v cvetju. Pomalicali smo in se sprehodili do domačij v Zapodnem. Od daleč smo opazovali izvir Soče, ki zbira svoje vode izpod Šit, Jalovca, Travnika in Mojstrove. Očarale so nas trentarske hiše s strmimi skodlastimi strehami, lesenimi žlebovi in prosto stoječimi dimniki. Domačije so ograjene z lesenimi plotovi. Na skromnih njivicah raste krompir - čompe, edina trentarska poljščina.

Nato nas je avtobus odpeljal do divjih korit in slapov Mlinarice, ki so dostopna samo v spodnjem delu. Pod botaničnim vrtom Julijano je plošča z imeni najbolj znanih trentarskih gorskih vodnikov in poslikano Tožbarjevo znamenje, posvečeno Antonu Tožbarju, ki ga je pri delu v gozdu ubila smreka.

Po stezi smo se nato povzpeli do botaničnega vrta Julijane na južnem pobočju Kukle. Le-tega je leta 1926 ustanovil in bil njegov lastnik Albert Bois de Chesne, Kugjev prijatelj. Rastline, ki tu rastejo, so bile zbrane v Julijskih Alpah, Karavankah, Kamniških Alpah, Furlanskem hribovju, predalpskem svetu in na Krasu. Dr. Praprotnikova nam je pripovedovala o zanimivostih vrta in o trudu, pa tudi veselju, ki so ga imeli z njim lastniki in oskrbniki.

Zaselek Pri cerkvi je bil včasih središče Trente. Tu so na desnem bregu Soče že v 16. stoletju stale fužine. Prvi lastniki so bili baroni De la Grotta, pozneje grofje Attems. Leta 1782 so dokončno propadle, potem, ko so več kot pol stoletja prehajale iz rok v roke. Po njihovem propadu so Trentarji postali kozarji in ovčarji. Pasli so na danes že povsod opuščenih planinah: Trebiščini, Veverici, Zavorju ... Čez poletje so vrhovili - to je kosili travo po strmih pobočjih gora, kar je bilo precej nevarno; nič manj pa ni bila nevarna nošnja sena v dolino. Mnogo je bilo nesreč v gorah, zato je bila Trenta vsa polna lesenih znamenj, ki so jih postavljali pokojnim v spomin.

Ob fužinah je grof Herman Attems 1690 zgradil cerkev sv. Marije Lavretanske. Železni zvon je bil ulit 1717. leta v domačih fužinah - zdaj je v muzeju na Logu. Ta cerkev je ena redkih, kjer se je ohranila podoba takoimenovane "črne Marije". Leta 1945 je cerkev poslikal akademski slikar Tone Kralj.

Dobro nam je del počitek Na placu v dolini Krajcarice. Pot smo nadaljevali še do vasi Soča in si ogledali Velika in Mala soška korita, lipo, cerkev in vojaško pokopališče, ki jo je prav tako kot ono v Trenti leta 1944. poslikal Tone Kralj. Posvečena je sv. Jožefu, zato so v prezbiteriju prizori iz njegovega življenja. V ladji sta poleg slovanskih svetnikov upodobljena tudi škofa Baraga in Slomšek. V križevem požu so negativne osebe upodobljene s fizičnimi lastnostmi Hitlerja in Mussolinija.

Vojaško pokopališče iz prve svetovne vojne je bilo zgrajeno med leti 1915 in 1917 v štirih terasah. Na grobovih italijanskih in avstrijskih vojakov so betonski križi. V Soči smo se obrnili nazaj proti Trenti in Vršiču, hvaležni obema vodnikoma za vodstvo. Oba sta vsak na svojem področju poznavalca in občudovalca Trente.

Nicola
GRASSI

Tri oltarne podobe

Ing. Dušan Prešern
STARE RAZGLEDNICE

Zgodovina razglednic se pričinja v oktobru 1869. leta, ko je dunajska poštna uprava izdala prvo uradno dopisnico Correspondenz - Karte. To ime je bilo prevedeno v vse jezike tedanje avstroogrške monarhije in na Kranjskem je dobila ime Listnica. Že leta 1873 je obveljalo ime Dopisnica, ki se je ohranilo do danes. Med obema vojnama je ime ostalo za dopisnice brez slikovne opreme, za dopisnice s slikami pa se je uveljavil izraz razglednica.

V začetku je bil slikovni del razglednice manjši, saj je bil poleg prostor še za krajše sporočilo, druga stran pa je bila v celoti namenjena naslovu in znakmi.

Prve razglednice so bile tiskane v tehniki kamnotiska, ki je dovoljevala le nizke naklade in so bile zaradi tega zelo drage. Šele kasneje je tehnika fototipije in knjigotiska omogočila večje serije.

Cena razglednic je bila okoli leta 1900 deset vinarjev, poština pa pet vinarjev, kar je pomenilo dva in pol kilograma krompirja. Vse to pa ni pomenilo, da si revnejši sloji niso dopisovali. Razglednice so se zelo razširile in skoraj vsaka gostilna je imela svojo. Običajno so bile na slikovni strani dve ali tri sličice uokvirjene z lepimi secesijskimi vinjetami, prijetnimi za oko. Zaradi tako lepih reprodukcij se je že zelo zgodaj zbudilo zanimanje za zbiranje. Že pred prvo svetovno vojno so se dobili posebni albumi, kamor so se v zarezeh vlagale razglednice. Zbiranje se je ponovno obudilo v zadnjem času, tako na Slovenskem kot v sosednjih deželah. V Sloveniji je izšlo že nekaj zbirak in krajevnih monografij iz obdobja od konca 19. stoletja do konca prve svetovne vojne. Zavedati se moramo, da je bila naša dežela sredi dogajanja v avstroogrški monarhiji, ki je doživljala tako tehnološko kot družbeno revolucijo. Tudi naši kraji so intenzivno dobivali novo podobo. Stekla je železnica Ljubljana - Trbiž leta 1870. Kranjska industrijska družba je pričela graditi novo jeklaro 1885. leta. Začel se je graditi karavanški tunel in celotna soška proga. Vse to veliko dogajanje je dalo svoj pečat tudi razglednicam; pa naj bo to kolodvor, delavci na progi ali hoteli, ki so zrastle v Jesenicah. Skoraj vsak nov objekt je bil oslikan in izdan na razglednici. Tudi kulturna in športna društva so izdajala svoje razglednice. Znane so razglednice sokolov, orlov in drugih kulturnih društev.

V našem koncu je bil v začetku dobro znan fotograf in založnik Largetporer, ki je deloval med leti 1900 in 1910 na Bledu. Znane so njegove fotografije o pričetku gradnje nove jeklarne na Jesenicah in drugih krajev po Gorenjskem. Po letu 1899 pa je pričel fotografirati znani fotograf in založnik Fran Pavlin. Njegov opus sega do leta 1945, ko je bil ubit pri bombardiranju Jesenic. Njegova fotografska zapuščina je ogromna, saj je zabeležil skoraj vsak dogodek na Jesenicah in njeni okolici.

NASLOV DRUŠTVA
Muzejsko društvo Jesenice
64270 JESENICE
Cesta maršala Tita 64
telefon: 064 - 82 - 061

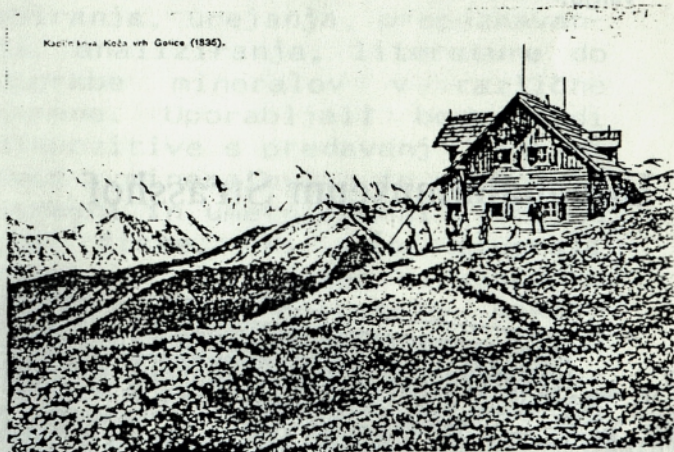
URADNE URE
Vsak dan od 10. do 12. in od 16. do 18. ure,
razen sobote in nedelje.

LETNA ČLANARINA 1992
250 SLT za člane
100 SLT za dijake, študente in upokoјence

Drugi znani fotograf, ki je deloval na Jesenicah je bil Andrej Čufer, ki je bil znan veletrgovec in posestnik.

Mnogo razglednic je nastalo med prvo svetovno vojno. Tiskane so bile za potrebe vojakov, ki so odhajali na soško fronto. Tako najdemo pozdrave skoraj vseh vojakov avstroogrške monarhije, ki so v stiski pred odhodom na fronto pošiljali pozdrave domov. V tem času so nastajale tudi razglednice, ki jih je izdal Maksim Gaspari. Iz večine veje slovenska narodna zavest v boju proti ponemčevanju. Lahko bi rekli, da je v tem času nastalo veliko dokumentarnega gradiva, ki nima samo zgodovinskega, ampak tudi kulturno umetnostni značaj. Zaradi vsega tega je tudi mene ta tema pritegnila in tako skušam zbrati čimveč razglednic za morebitno monografijo Jesenic.

Kako bogato dediščino imamo, sem že pokazal na prvi predstavitvi starih jeseniških razglednic, sedaj pa nameravam pokazati še drugi del, ki zajema kraje Gornjesavske doline z Julijci in Karavankami.

Jeseniški zbornik Jeklo in ljudje, 6. lahko po nižani ceni člani Muzejskega društva nabavijo v Muzeju Jesenice, Prešernova cesta 45 (Stara Sava).
Cena: 400 SLT trda vezava
350 SLT broširana vezava
Telefon: 064 - 81 - 441, interna 21-70.

Janez Koželj

O DRUŠTVU LJUBITELJEV ŽELEZNIC

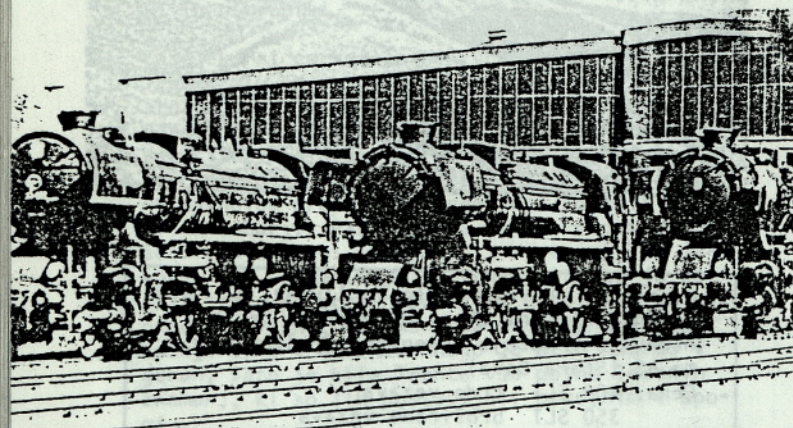
Lansko leto je bilo po nekaj letnem presledku ponovno ustanovljeno društvo, ki združuje ljubitelje železnic vseh mogočih nagnjenj, saj se eni ukvarjajo z miniaturnimi modeli, drugi s takimi, kakršnimi se lahko voziš, in tretji kar s praviimi lokomotivami, pa še s fotografijo in z zgodovino železnic; marsikdo ima kar več "podkonjičkov". Društvo se imenuje "Železna cesta" in domuje na Parmovi 35 v Ljubljani v Železniškem muzeju. Predsednik društva je ing. Branko Kovač iz Domžal.

Člani društva so lani uspeli rešiti pred razrezom lokomotive serije JŽ 33, ki so prišle na Jesenice kot staro železo; železarna je dobila zanje dvojno količino že razrezanih tirnic. Društvo oziroma slovenske železnice so obdržale tri lokomotive, šest pa so jih prodali v Avstrijo. Eno od teh lokomotiv so naši člani pomagali usposobiti za vožnje in jo že lahko vidimo, ko vleče muzejski vlak na bohinjski progi.

Na pobudo ing. Martina Brumata je vodstvo jeseniške postaje dalo društvu na razpolago prostor, kjer se jeseniški člani zbiramo ob torkih in gradimo klubsko maketo. Obenem smo vpeljali redne sestanke vsak prvi torek v mesecu. Od septembra 1992 naprej so ti sestanki v raznih krajih po Sloveniji. Naslednji bo oktobra na Bledu, kjer mali vlakec vozi turiste. Vlakec je izdelal naš član Uroš Filipič. Na teh sestankih si izmenjujemo izkušnje in pregledujemo fotografije, diapozitive in video posnetki. Dvakrat nas je razveselil s svojimi posnetki ing. Tadej Brate, ki je letos spomladi za člane muzejskega društva že pokazal diapozitive z rodezijske železnice.

Vse ljubitelje starih železnic vabimo k sodelovanju.

Eisenbahnmuseum Strasshof

Avstrijci so kupljene lokomotive postavili na parado še preden so utegnili prebarvati jugoslovanske zastave na kotlih. Slika je bila objavljena v zadnjem vodniku po avstrijskih turističnih progah.

SEZNAM ČLANOV MD JESENICE

ADAM Stanislav, Žagarjeva 33, Radovljica
 AMBROŽIČ Janez, Zabreznica 57 a, Žirovnica
 AMBROŽIČ Matjaž, Breznica 32, Žirovnica
 ANDERLIČ Olga, Blejska Dobrava 26 a
 BEGUŠ Joža, Moste 11 a, Žirovnica
 BRATUN Anica, Hrušica 132
 BRUN Viktor, Titova 75, Jesenice
 ČEH Saša, Titova 22, Jesenice
 ČOP Jaka, Rodine 34, Žirovnica
 ČUČNIK Andrej, Breznica 28 a, Žirovnica
 ČUŠIN Branko, Cankarjeva 24, Jesenice
 DELAVEC Avgust, Delavska 7, Mojstrana
 DIMITROV Pavel, Breg 69, Žirovnica
 DOLINŠEK Marjan, Cesta 1. maja 78, Jesenice
 DRAGOJEVIČ Zlata, Bokalova 8, Jesenice
 ERŽEN Miro, Cesta v Radovno 4 a, Mojstrana
 FALETIČ Iva, Žirovnica 79
 FELDIN Miro, Rodine 72, Žirovnica
 GLOGOVŠEK Jože, Viktorja Svetina 22, Jesenice
 HORVAT Brane, Moste 7, Žirovnica
 HAMERŠAK Mirko, Bokalova 9, Jesenice
 HROVAT Janez, Titova 38, Jesenice
 JENKO Marija, Prešernova 21, Jesenice
 JENKO Janez, Prešernova 21, Jesenice
 JENSTERLE J. Damjan, Hrušica 58 d
 JENSTERLE A. Damjan, Blejska Dobrava 81
 KERSNIK Mihael, Delavska 10, Mojstrana
 KOFLER Stane, Dovje 85, Mojstrana
 KOKOŠINEK Nataša, Cankarjeva 40, Radovljica
 KNOBELJ Antonija, Titova 89, Jesenice
 KNOBELJ Franc, Titova 89, Jesenice
 KNOBELJ Tone, Hrušica 132
 KOVAČIČ Zdravko, Titova 82, Jesenice
 KOŽELJ Janez, Titova 12, Jesenice
 KRČ Srečko, Stražišarjeva 13, Jesenice
 KRIŽNAR Stane, Titova 115, Jesenice
 MALENŠEK Andrej, Finžgarjeva 7, Jesenice
 MALENŠEK Majda, Finžgarjeva 8, Jesenice
 MARKEŽ dr. Andrej, Titova 20, Jesenice
 MIRTič Silvo, Cesta talcev 2, Jesenice
 METERC Janez, Zabreznica 37 a, Žirovnica
 MRAK Albin, Žirovnica 2 b
 NOČ Alojz, Cesta 1. maja 9, Jesenice
 NOČ Anton, Lesce
 NOČ Francišek Tomšičeva 38, Jesenice
 NOČ Martin, Potoška pot 3, Jesenice
 NOČ Tadeja, Lesce
 NOVAK Mira, Bokalova 8, Jesenice
 NOVAK Tomaž, Bokalova 8, Jesenice
 NOVAK Mojca, Bokalova 8, Jesenice
 NOVOSIL Aleš, Bokalova 15, Jesenice
 OBERŽAN Andrej, Titova 22, Jesenice
 ODAR Otmar, Pod gozdom 4, Jesenice
 OSTERMAN - KERŽAN Slava, Alpska 9, Bled
 OZEBEK Konrad, Breg 128, Žirovnica
 PALČIČ Janez, Hrušica 53
 PESJAK Dani, Viktorja Svetina 4, Jesenice
 PRAPROTNIK dr. Nada, Moste 7, Žirovnica
 PERKO Breda, Pod vrbami 55, Ljubljana
 PREŠERN Angelca, Titova 3, Jesenice
 PREŠERN Dušan, Titova 3, Jesenice
 PRETNAR Mato, Titova 41, Jesenice
 PRETNAR Matevž, Titova 41, Jesenice
 PRETNAR Vitomir, Smokuč 75, Žirovnica
 RAZINGER Borut, Hrušica 130
 SAGADIN Milan, Zupančičeva 39, Kranj
 SOKLIČ Boštjan, Žirovnica 62 a
 SVOLJŠAK Drago, Ledine 33, Nova Gorica
 SVETLIN Milan, Cesta 1. maja 20, Jesenice
 ŠIMNIC Alojz, Tomšičeva 54, Jesenice
 ŠIFRER Franc, Lipce 55, Blejska Dobrava
 ŠMID Janez, Benedičičeva 2 a, Jesenice
 TAVČAR Anton, Žirovnica 15
 TORKAR - TAHIR Zdenka, Titova 62, Jesenice
 TROJAR Izidor, Titova 3, Jesenice
 VALIČ Andrej, Žanova 22, Kranj
 VARL Joža, Titova 87, Jesenice
 VIDMAR Romana, Žerjavec 7, Jesenice
 ZUPAN Janez, Zabreznica 10, Žirovnica